

Megelőzési lehetőségek
Hol kezdődik és kiket érint a megelőzés?

**„Beszéljünk az abúzusról”
konferencia**

2015. május 21.

Szabó Ákosné
professor emerita

ELTE

Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Közös gondolkodás

Horváth Zsófia előadásának két utolsó gondolatával folytatom a közös gondolkodást.

1. „A kitöltők között többen számoltak be arról, hogy szenvedtek el valamilyen szexuális abúzust, de ezt valamiért mégsem definiálták így, ezért a tesztlapokon sem jelölték azt.”
2. „Szexuális nevelés, minél korábbi életkortól, szülők bevonása, érzékenyítés”

1.

Egy lehetséges magyarázat

Miért nem jelezték a megkérdezettek az abúzust?
Kétperces történet a fogalmakról és azok
„beazonosításáról” (egy lehetséges alapprobléma)

Korzika, tengerpart, pálmák, 15 éves „moskás”
kamaszlány, furunkulus a külső szeméremajkán,
természetismeretek komplex tantárgy, a női nemi
szerv előlnézetben és oldalnézetben, szócsíkok,
fogalomhasználat, a saját test ismerete, szókincs,
az intimitás nélkülözése az iskolában és a
diákotthonban

2.

20 évvel később:

Részletek a Nemzeti Alaptantervből

2. „Szexuális nevelés, minél korábbi életkortól, szülők bevonása, érzékenyítés”

Kinek a kompetenciája a szexuális nevelés?

A célok közül:

- törekedjék tartalmas és tartós kapcsolatok kialakítására;
- legyen képes felelős döntések meghozatalára a maga és a gondjaira bízottak sorsát illetően

A fejlesztési területek, nevelési célok sorából:

- **A családi életre nevelés**

A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetítő a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. **Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.**

NAT

Fejlesztési területek – nevelési célok

A testi és lelki egészségre nevelés

Az egészséges életmódra nevelés hozzásegít az egészséges testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. A pedagógusok ösztönözzék a tanulókat arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stressz kezelés módszereinek alkalmazására. **Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére.** Az iskola feladata, hogy a családdal együttműködve felkészítse a tanulókat az önállóságra, a **betegségmegelőzésre**, továbbá a szabályok betartására a közlekedésben, a **testi higiéniában**, a **veszélyes körülmények és anyagok felismerésében**, a **váratlan helyzetek kezelésében**. A pedagógusok motiválják és segítsék a tanulókat a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésben.

NAT

Közműveltségi tartalmak

EMBER ÉS TÁRSADALOM

ERKÖLCSTAN

➤ 5–8. évfolyam

3. Társas kapcsolatok

3.1. Társaink. Barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.

3.2. Nemiség, szerelem. A házasság. Család, otthonteremtés.

3.3. Előítélet, bizalom, együttérzés.

ETIKA

➤ 9–12. ÉVFOLYAM

3. A kapcsolatok világa

3.1. Én és Te. Szeretet, barátság, szerelem, szexualitás. Szülők és gyermekek. Otthon, család.

3.2. Én és Mi. Egyén és közösség. Állampolgárság és nemzeti érzés. A szabadság rendje: jogok és kötelességek.

3.3. Mi és Ők. Többség és kisebbség. Szolidaritás, kölcsönös segítség. A társadalmi igazságosság kérdése.

3.4. Erkölcs és politika. Magánérdek és közjó. Részvétel a közéletben. A közélet tisztasága. Szólásszabadság és a nyilvános beszéd felelőssége az információs társadalomban.

Egy kivétel: Irányelvek

Súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek tanulási sajátosságai

Tanulási sajátosságok:

- Önrendelkezés elismerése
- ✓ gyermekkor megélésének biztosítása
- ✓ felkészülés a felnőtt lét szerepeire
- ✓ önállósodás, autonóm döntéshozatal, szociális kapcsolatok kiszélesedése, párválasztás, szexualitás világába való belépés a tanulók emberi jogai közé tartoznak

Nevelés – oktatás alapelvek:

➤ **Normalizáció és participáció elvének érvényesülése**

- ✓ a szexualitás világába való belépés előkészítése a felvilágosítás illetve a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján
- ✓ önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és az önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükséglet kielégítés kultúrájának megismerése

➤ **Önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése**

- ✓ 5. itt jelenik meg a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása, ezen belül a segítségnyújtás a szexualitás megértése terén: Az iskola és a gyógypedagógus ismerje el a tanulók intimitásra és szexualitásra vonatkozó igényeit, és segítse őket abban, hogy szükségleteiket és igényeiket felismerjék, és megértsék ezek jelentését és jelentőségét
- ✓ Az iskola és a gyógypedagógus feladata, hogy segítséget nyújtson a tanulóknak és családjuknak a szexualitással kapcsolatos problémák és feszültségek feloldásában, és –az egyéni adottságoknak megfelelően – támogatssa a tanulókat a felnőtt szexuális szerepek fokozatos elsajátításában.

A szociális kompetencia

„A szociális kompetencia különböző szociális készségek együttes birtoklása. A szociális készségek azok a reakciók, amelyek képessé teszik az embert arra, hogy egy adott szociális interakción belül elérje kívánt célját, mégpedig oly módon, hogy az *szociálisan elfogadható legyen, és ne mások kárára történjék.*” (Trower és mtsai, 1978, idézi Zsolnai, 1995)

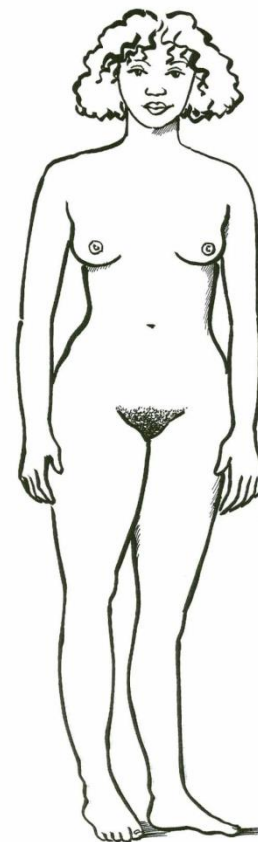
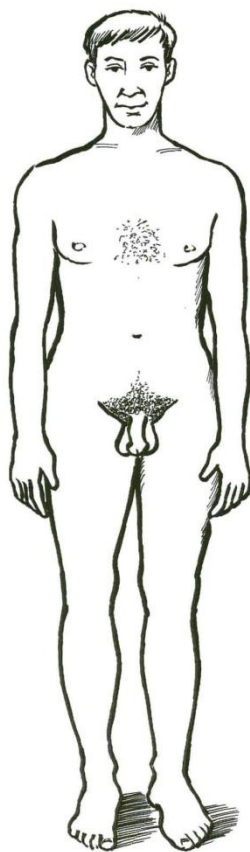
Az I have the right to know (Jogom van tudni) program fő elvei

- A tanulási nehézségekkel küzdő emberek esetében is ugyanúgy fejlődik a szexualitás, a szexuális identitás és a partnerkapcsolatok alakulása, ahogy más felnőtteknél.
- A szexualitásról és a partnerkapcsolatokról történő oktatás segít megvédeni a bántalmazástól és kihasználástól.
- Egyenlő esély minden résztvevőnek nem, faj, szexuális hovatartozás nélkül.
- Kötelezettség a bizalmas kezelésre. Ez azt jelenti, hogy a résztvevők és vezetők tiszteletben tartják, hogy mindenkinek szüksége van személyes térre. Megvitatják ezt a teret, és bizalmasan betartják, ha csak engedélyt vagy más beleegyezést nem kapnak.

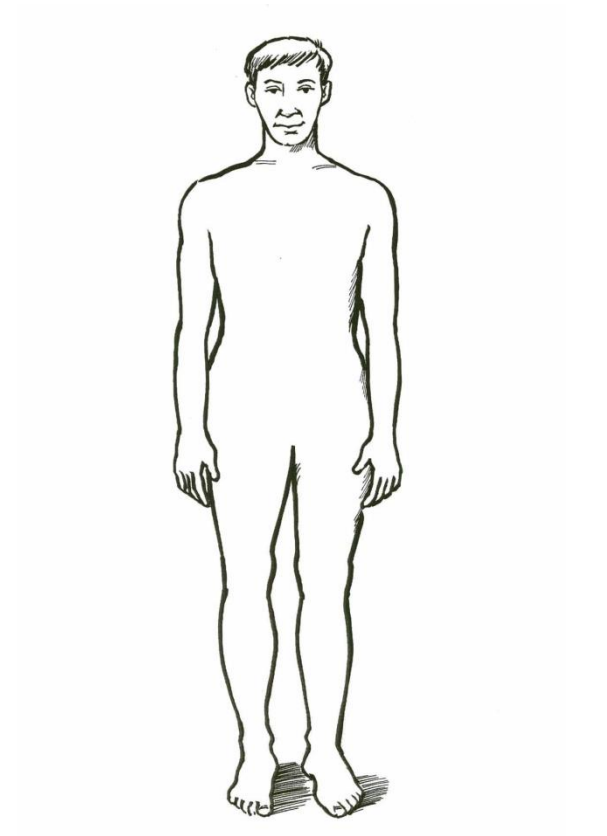
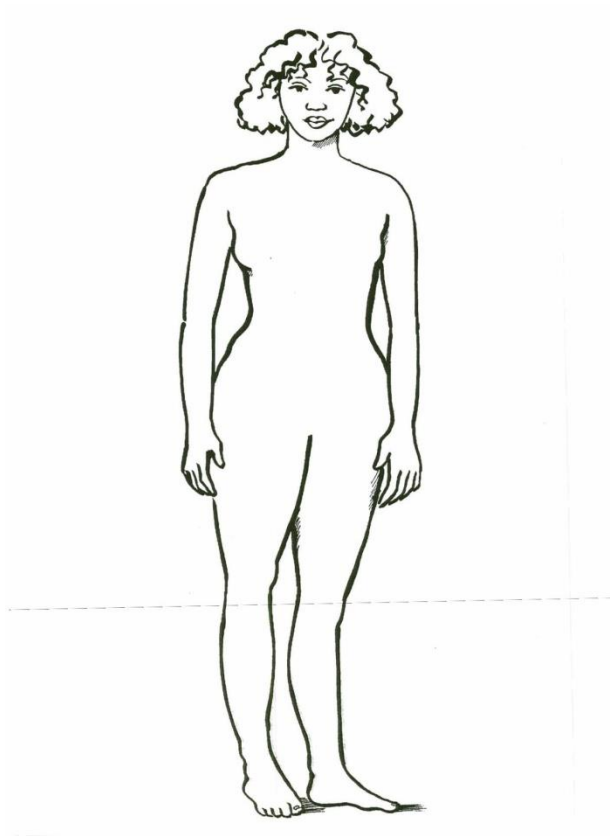
A program célkitűzéseiből

- Jog az információhoz, a tapasztaláshoz és a tudáshoz
- Minden gyermeket/fiatalt a saját szexualitásában kell megerősíteni („áttanulás” nem lehetséges)
- A szociális kompetencia értelmezése alapján a szexuális tevékenységet (önkielégítés, nemi aktus) fel kell szabadítani a „tiltás” alól
- A korlátozást (szabályozást) a szexuális cselekvés helyszínére és időpontjára kell áthelyezni

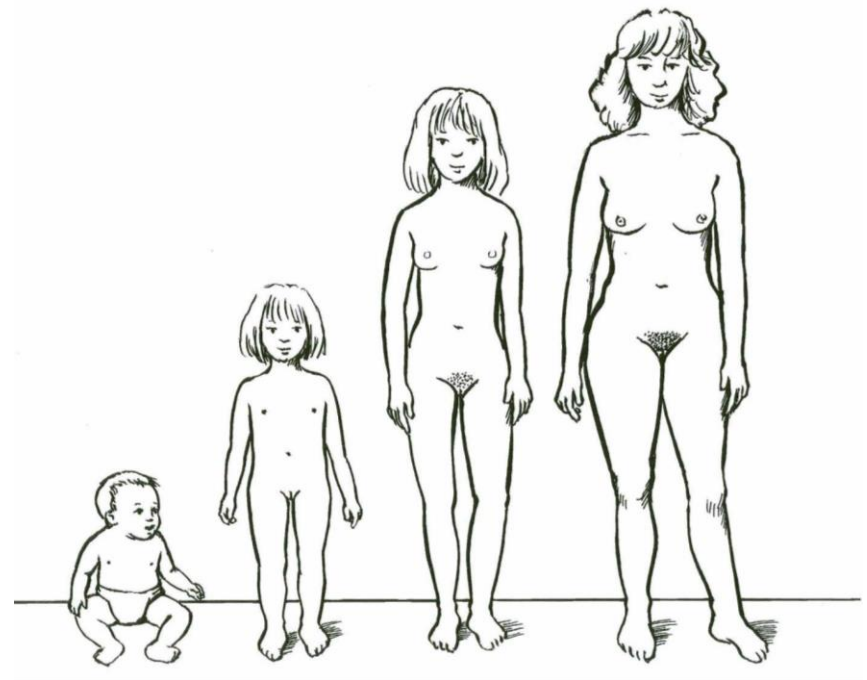
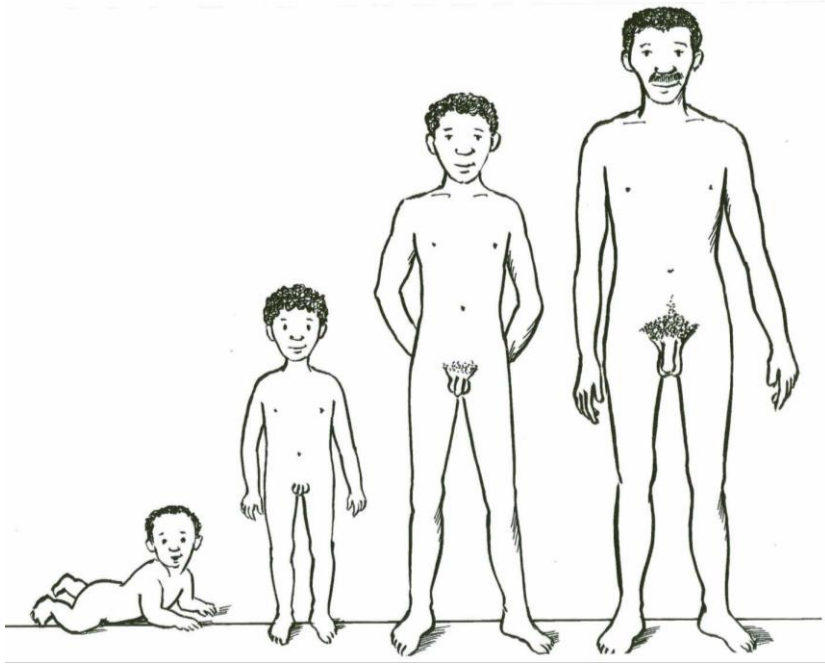
Jogom van tudni Különbségek

„Vaktérkép feladat”

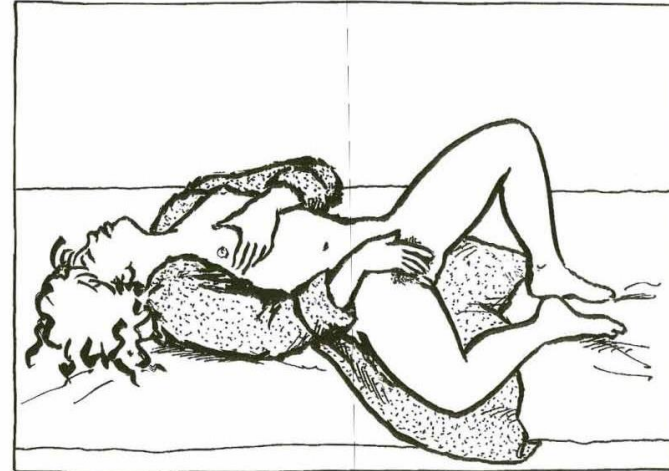

Fejlődés: arányok, elsődleges nemi jelleg, a test proporcionáltsága

Az önkielégítés lányoknál (maszturbáció)

Cél: a cselekvésre rakódott tiltás megszüntetése,
feloldása (Jogom van tudni)

Az önkielégítés fiúknál (onánia)

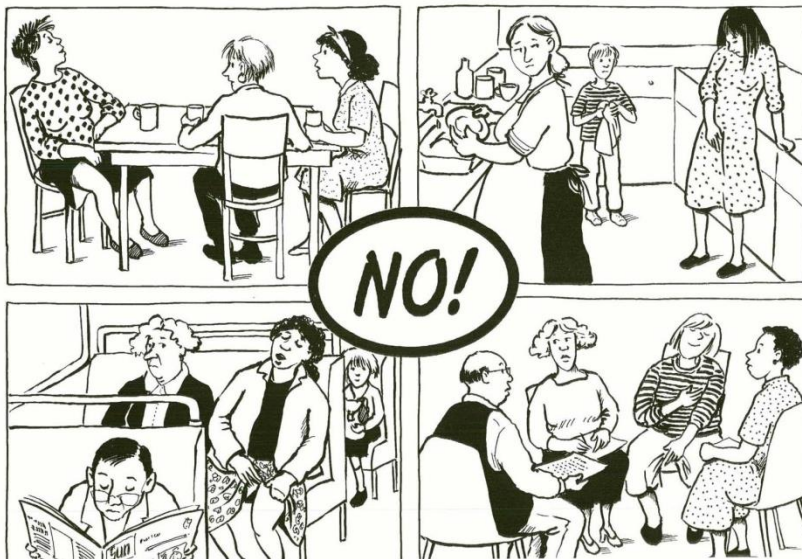
Cél: a cselekvésre rakódott tiltás megszüntetése,
feloldása

Az önkielégítés tevékenységéről a tiltás áthelyeződik a tevékenység helyszínére és időpontjára

Hol nem lehet önkielégítést végezni?

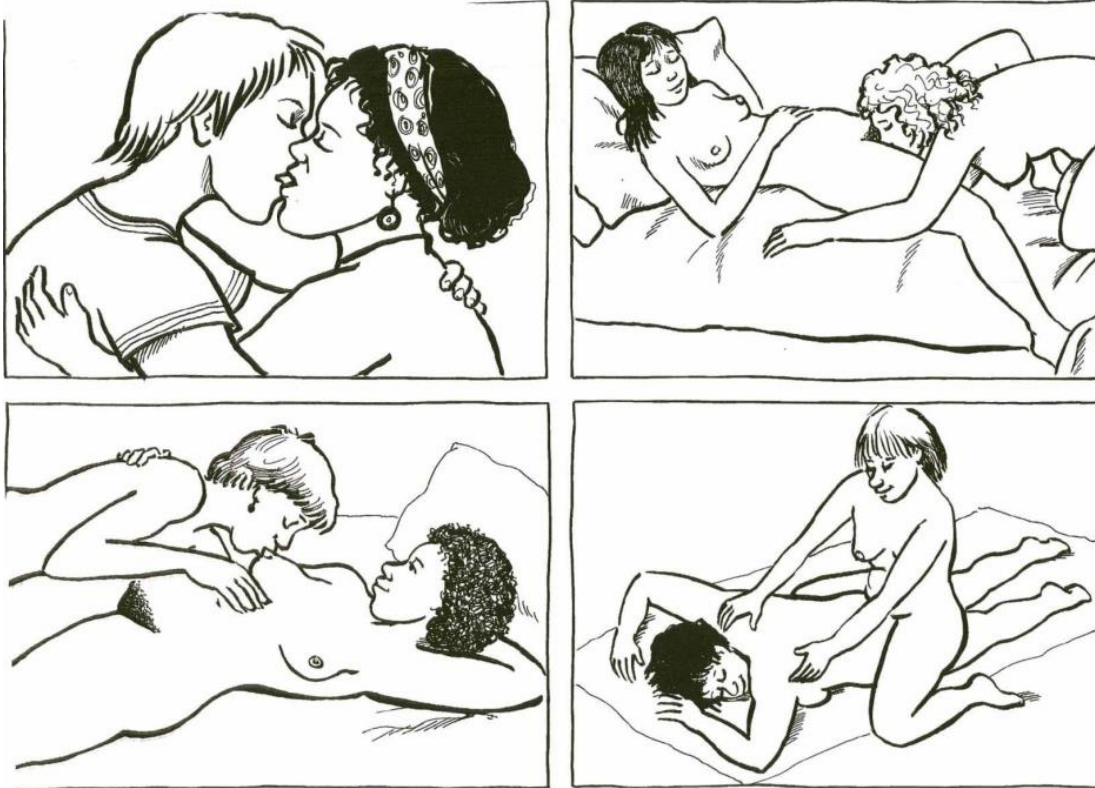
Homoszexuális emberek nemi aktusa

Jogom van tudni

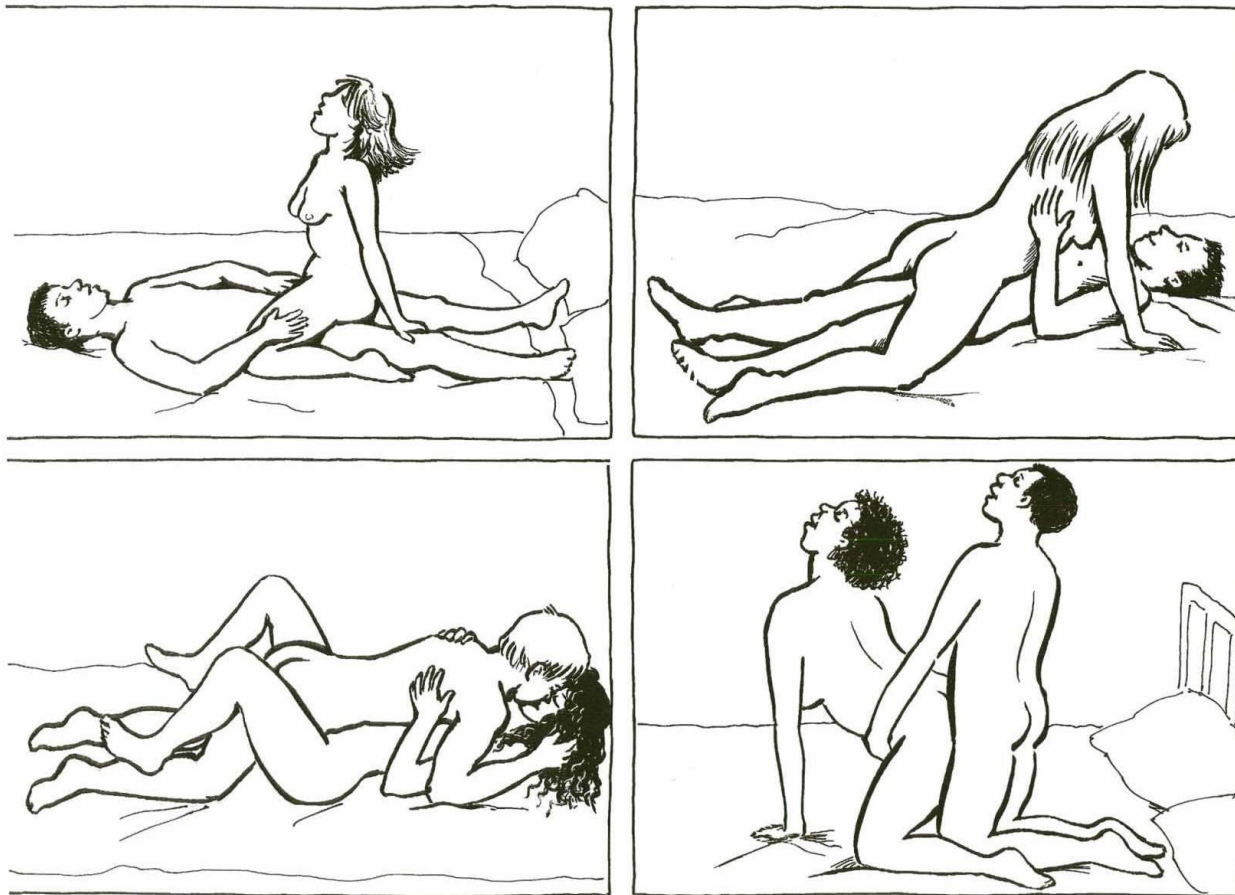
Homoszexuális emberek nemi aktusa

Jogom van tudni

Heteroszexuális személyek nemi aktusa

Jogom van tudni

Heteroszexuális személyek nemi aktusa

Jogom van tudni

Köszönöm a figyelmet!

- Mennyi mindenről nem esett szó ....

Hartal Éva gyűjteménye (szakdolgozati munka)

Felhasznált irodalom

- ATKINSON, D. – GINGELL, A. – MARTIN, J. (1997): I have the right to know. British Institute of Learning Disabilities
- SONKOLY F. (2015) A szexuális nevelés megjelenése a NAT – ban és az irányelvekben (kiselőadás)
- ZSOLNAI A. (1995) A szociális kompetencia fejlődése gyermekkorban Új Pedagógiai Szemle, 1. sz. 68-74.
- A Kormány 110/2012. (VI. 4.) Korm. Rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- Fotók: Hartal Éva (szakdolgozati munka)